

Чаусов Дмитро Юрійович,
ад'юнкта кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ПІДОЗРЮВАНОВОГО ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ВИКРАДЕННЯ ТА НЕЗАКОННОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ ЛЮДИНИ

Забезпечення прав людини є важливою складовою процесу розслідування будь-якого кримінального правопорушення. Не є виключенням й суспільно-небезпечне діяння, що є предметом нашого дослідження. Одразу слід наголосити, що для забезпечення прав різних учасників процесу необхідно знати про спосіб учинення злочину. Це дозволить змодельовати в ході розслідування дії уповноважених осіб стосовно різних складових проведення процесуальних дій.

Аналіз судово-слідчої практики дозволив дійти висновку, що при учиненні незаконного позбавлення волі та викрадення людини наявним є повноструктурний склад, оскільки здебільшого (98 %) здійснюються заходи щодо їх підготовки та приховування. З огляду на це, складовими елементами способу злочину є підготовка, безпосереднє вчинення та приховування.

Розглядаючи підготовку до вчинення вказаних злочинів відмітимо, що вивченням кримінальних проваджень Розглядаючи підготовку до вчинення незаконного позбавлення волі та викрадення людини відмітимо, що вивченням кримінальних проваджень досліджуваної категорії нами встановлено, що у 89 % від їх загальної кількості злочинцями здійснювалися заходи щодо підготовки до вчинення злочину. Зокрема:

- вибір (пошук) об'єкту злочинного посягання – 100 %;
- збирання інформації про особу потерпілого, її звички, оточення – 81 %;
- складання плану злочину – 79 %;
- добір співучасників злочину та розподіл між ними ролей – 56 %;
- пошук приміщення для подальшого утримання потерпілого у неволі – 47 %;
- підготовка знарядь й засобів учинення злочину – 83 %;
- облаштування засідки для захоплення особи – 17 %.

Так, 3 вересня 2012 року, близько 19 год 40 хв. гр. І. маючи на меті викрадення малолітньої дитини для вивезення її за межі Закарпатської області до Івано-Франківської області, скориставшись відсутністю медперсоналу, проникла до палати № 6 дитячого відділення Свалявської ЦРЛ, викрала з ліжечка малолітнього М., та перевезла його до м. Мукачева, де була затримана працівниками міліції [5]. Наочно бачимо такі заходи підготовки як вибір об'єкту злочинного посягання (малолітній М.), складання плану злочину (ви-

крадення малолітньої дитини для вивезення її за межі Закарпатської області до Івано-Франківської області)

Досліджуване кримінальне правопорушення може бути вчинено у двох формах: незаконне позбавлення волі людини та викрадення людини. Незаконним позбавлення волі є у всіх випадках, коли воно здійснюється не відповідно до Конституції, законів України, а також чинних міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Жодна людина не може бути позбавлена волі інакше, ніж відповідно до процедури, встановленої законом, зокрема у таких випадках, як: законне ув'язнення людини після її заарештування компетентним судом; законний арешт або затримання людини для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, передбаченого законом; законний арешт або затримання людини з метою забезпечення її присутності перед компетентним державним органом на підставі обґрунтованої підозри у вчиненні злочину або якщо обґрунтовано визнається за необхідне запобігти вчиненню нею злочину чи зникненню її після його вчинення [3, с. 321].

О.О. Володіна вказує на недосконалість наведених визначень, вона зазначає, що для цього поняття одні учені у своїх висновках ураховують лише деякі з основних ознак розглядуваного злочину, ігноруючи інші, що мають визначальне значення, інші, навпаки, вносять в це поняття не властиві йому ознаки. Докладно розглянувши об'єктивні ознаки аналізованого злочину, дисертантка доводить, що викрадення людини, яке може бути вчинено лише у формі активної поведінки особи, передбачає сукупність послідовно вчинюваних дій: заволодіння (у тому числі і захоплення) особою, вчинене будь-яким способом, переміщення (віддалення) потерпілого з місця його постійного чи тимчасового перебування та можливого подальшого протиправного тримання особи всупереч її волі та бажанню. Причому тільки заволодіння людиною та переміщення її з місця перебування є обов'язковими ознаками об'єктивної сторони даного злочину [1, с. 10].

Позбавлення волі може полягати у триманні особи в місці, де вона взагалі не бажає або більше не бажає перебувати, або в приміщенні її в місці, яке вона не має змоги вільно залишити, хоча бажає цього. Відтак, обов'язковою ознакою складу злочину у його першій формі є місце. Ним можуть бути як приміщення (кімната, камера, погріб тощо) чи комплекси приміщень (підвал багатоповерхового будинку, лікарня), так і інші місця (дах багатоповерхового будинку, транспортний засіб) чи місцевості (скала, острів тощо) [4].

Викрадення людини передбачає: відкрите заволодіння нею (коли остання або інші, треті особи, у присутності яких здійснюється викрадення, завідомо для винного розуміють значення вчинюваних ним злочинних дій; таємне заволодіння (вчинене за відсутності інших осіб щодо людини яка не розуміє значення вчинюваних з нею дій у зв'язку з малоліттям, знаходженням у безпорадному стані тощо); заволодіння людиною, вчинене шляхом обману чи зловживання довірою (скажімо, винна особа забирає людину із притулку для старих на підставі підроблених документів); заволодіння людиною в результаті вимушено-

добровільної передачі її винному під погрозою насильства над її батьком, усиновителем, опікуном, піклувальником, вихователем тощо, або під погрозою насильства над особами, близькими для останніх, або розголошення відомостей, що їх ганьблять, пошкодження чи знищення їхнього майна [2, с. 411].

Також нами було виявлено умови, що безпосередньо впливають на спосіб учинення злочину:

- 1) фізичні властивості й ознаки особи потерпілого (фізичні дані, наявність спеціальних вмінь та навичок, озброєність);
- 2) наявність або відсутність охорони (їхня кількість, наявність зброї);
- 3) маршрути й засоби пересування;
- 4) кількісні та якісні характеристики членів організованої групи;
- 5) місце проведення кримінальної операції.

Констатуючи вищенаведене, відмітимо, що забезпечення прав людини є важливою складовою процесу розслідування злочинів, кваліфікованих за ст. 146 КК України. Для забезпечення прав різних учасників процесу необхідно мати певну інформацію про спосіб учинення злочину. Це дозволить змодельювати в ході розслідування дії уповноважених осіб окремі аспекти проведення процесуальних дій.

Бібліографічні посилання:

1. Володіна О.О. Кримінальна відповідальність за викрадення людини (аналіз складу злочину): автореф. дис ... канд. юрид. наук / О.О.Володіна . – Київ, 2003 . – 20 с.
2. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар / [Ю. В. Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін.]; за заг. ред. В.В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-е вид., доп. – Х. : Одісей, 2008. – 1208 с.
3. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / Ю. В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2010. – 456 с.
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року. / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К.: Каннон, А.С.К. –1104с.
5. Справа Свалявського районного суду Закарпатської обл. № 710/2972/12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua>

Андрушко Ю.А., студентка
Науковий керівник –
к.ю.н, доц. **Чудик-Білоусова Н.І.**
професор кафедри трудового,
земельного та господарського права

(Хмельницький університет управління та права)

ЗАХИСТ ТРУДОВИХ ПРАВ МОЛОДІ

Повноцінний розвиток та самореалізація молоді є однією із суспільних цінностей, тому соціальна та трудовправа підтримка молоді є одним з основних пріоритетів державної політики. Для належного захисту трудових прав